

Hodnotiaca správa

FEDIM 2024 a Belopotockého Mikuláš 2024

Stupeň súťaže: 2.

Región/kraj: Nitriansky

Názov podujatia: Na Scénu 2024

Termín a miesto konania: 26.- 28.4. 2024

Meno a priezvisko porotcu, ktorý vypíňa hodnotenie: Zuzana Timčíková

Celkové zhodnotenie umeleckej úrovne divadla mladých (FEDIM):

Krajská prehliadka Na scénu 2024 aj ten rok ukázala, že neprofesionálna divadelná činnosť v Nitrianskom kraji je živšia v prostredí mladých ľudí než u tých dospelých. Svedčí o tom nepomer medzi počtom súborov prihlásených v kategórii divadlo mladých (osem) a v kategórii divadlo dospelých (štyri). Jednotlivé súťažné inscenácie súborov mladých potvrdili inklináciu k autorskému divadlu, ku kolektívnej tvorbe, odvážnej dramaturgii a predovšetkým hľadaniu titulov, ktoré témou i vyznením najviac súznia s osobným prežívaním a životným pocitom samotných tvorcov. Tí odvážne a priekopnícky pristupujú nielen k výberu titulov a tém, ale aj k práci s divadelnými prostriedkami a inscenačnými prístupmi. Je tu zaujímavé sledovať odklon od klasických činoherných foriem a od hrania lineárne dejovo založených príbehov. Napriek tomu, že herecky, dramaturgicky i režijne sa často postavili pred veľkú výzvu, je ocenenia hodné a veľmi inšpiratívne vidieť, že sa neboja experimentovať s formou i prostriedkami, voliť epické formy divadla, hrať sa s prechodom medzi hraným a civilným, hľadať vlastný jazyk, ktorým by publiku autenticky komunikovali to, čo ich ako generáciu trápi. Tieto tendencie možno dlhodobo a systematicky sledovať práve v tvorbe divadelných súborov zo ZUŠ J. Rosinského, ktoré jednoznačne patria k stáliciam prehliadky Na scénu a v Nitrianskom kraji predstavujú veľmi silnú a kvalitnú divadelnú líniu mladého neprofesionálneho divadla. Z celkového počtu osem inscenácií súťažiacich v kategórii divadla mladých štyri, teda polovica, vznikla na pôde ZUŠ J. Rosinského. Divadelný súbor DRIM zo ZUŠ J. Rosinského sa pod pedagogickým a režijným vedením Marice Šiškovéj predstavil s inscenáciou *Filip Topol a my, tí ďalší*. Ide o jedno z tých diel, ktorým sa tvorcovia snažili demonštrovať životný pocit ich generácie spätý s tak ťaživými pocitmi akými sú dezilúzia, bezvýchodiskovosť či strata zmyslu života. Inšpirovali sa osudom českého skladateľa Filipa Topola a v mozaike obrazov predstavili čriepky jeho životnej cesty i úryvky jeho básni, ktoré dopĺňali vlastnými autorskými replikami odrážajúcimi ich vlastné pocity. Problémom inscenácie však bola dramaturgická nejednotnosť, kde sa v rozdrobenosti

obrazov a prístupov (postavu Filipa Topola stvárňovali herci kolektívne, aj jednotlivo, k jeho postave vyjadrovali aj vlastné autentické postoje z pozície hercov) čiastočne vytrácalo hlavné myšlienkové posolstvo inscenácie. Náročnosť diela a dramaturgickej neujasnenosti predstavovali úskalie aj pre mladých hercov, ktorí, žiaľ, nedokázali dostatočne autenticky vyjadriť svoje osobné prežívanie. Dramaturgicky problémová sa ukázala aj druhá inscenácia Marice Šiškovéj *Tam, kde vlk číha*, ktorú vytvorila so súborom Datív zo ZUŠ J. Rosinského v Nitre. Išlo o dramatizáciu rovnomenného prozaického diela od izraelskej autorky Ajelet Gundar-Gošen. Študenti nitrianskej umeleckej školy tu opäť potvrdili záujem o tému, ktorá silne rezonuje v ich životoch - duševné zdravie, vzťahy s rodičmi a problém šikany, čo je na základných a stredných školách veľmi častým negatívnym javom. Na prerozprávanie príbehu o chlapcovi, ktorý čelil šikane a následne sa javil ako podozrivý z vraždy svojho „tyrana“ si zvolili pomerne zaujímavý princíp. Herci nehrali jednotlivé postavy ale nadväzujúc na epické formy divadla striedavo komentovali jednotlivé stanoviská rôznych strán zaangažovaných do príbehu; vyšetrovateľov, spolužiakov, rodičov, starých rodičov a samotného Adama ako obete šikany, čím výstižne poukázali na to, že ním môže byť každý jeden z nás. Táto voľba kolektívneho rozprávača sa však postupne vyčerpala a spôsobila oslabenie tempa a dynamiky celej inscenácie. Hlavný zámer inscenácie poukazať na odcudzený vzťah mladých s rodičmi (ktorý sa javí ako koreň problému radikálizácie mladých a neschopnosti otvorene komunikovať) tiež nevyšiel a vzhľadom na spomínaný princíp kolektívneho komentovania príbehu ostal len na povrchu a bez vývoja. Kvôli dramaturgickým nedostatkom nejasne vyznela aj inscenácia Modrého divadla Vrábľa *Evanjelium o konci sveta* v réžii Štefana Foltána. Tvorcovia siahli po filozoficky a intelektuálne náročnom diele Neila Gaimana a Terry Pratchetta *Dobré znamenia*. To v sebe prepája viacero príbehových línií, ku ktorým kolektív súboru ako spoločný autor dramatizácie nenašiel dostatočne zrozumiteľný kľúč a výsledkom sú príbehové fragmenty, medzi ktorými sa ťažko hľadá spojitosť, napriek tomu, že výtvarne išlo o zaujímavú inscenáciu. Príkladom herecky i režijne výborne zvládnutého aplikovanie epických princípov divadla do inscenačnej podoby je inscenácia *Jarné prebudenie (Pieseň fialového leta)* divadelného súboru Jarné prebudenie zo ZUŠ J. Rosinského v Nitre v réžii Nikoly Jankovýchovej. Tvorcovia v nej veľmi citlivo, presvedčivo, angažovane a s akcentom na aktuálnosť dokázali pretlmočiť to, čo Frank Wedekind v jeho diele *Jarné prebudenie* popísal ešte v roku 1906. Inscenácia sa zaoberá témami akými sú hľadanie identity a objavovanie sexuality, duševné zdravie, generačné neporozumenie medzi rodičmi a deťmi, nefunkčnosť vzdelávacieho systému či výchovy ako takej. Inscenácia navyše púta svojou čistou formou, dôrazom na detail i hudobnú stránku. Hercov, ktorí sú na javisku usadení ako členovia orchestra, sprevádza skutočný orchester (kapela), ktorej hudba je silným atmosférotvorným prvkom inscenácie. Inscenácia *Najlepšie je jedávať doma alebo kôň zdochol len z pocitu krivdy* od DS Štuch tiež vznikla v réžii Nikoly Jankovýchovej. Tvorkyňa s členmi divadelného súboru Štuch zinscenovali štyri poviedky Sławomira Mrożka. Napriek tomu, že inscenácia skôr ostala v rovine štyroch samostatných etúd než jednotného celistvého diela a v javiskovej akcii inklinovala k ilustratívnosti a doslovnosti, tvorcom sa podarilo vystihnúť absurdnosť a paradoxy našej súčasnej doby. Oceniť tu treba aj šikovných členov súboru, ktorí napriek

mladému veku dokázali gesticky i mimicky ustáť zdanlivú vážnosť v komickej situácii a vytvoriť tak priam groteskné figúrky, ktoré sa akosi nepremyslene pohybujú po tomto svete. Poetika absurdity oslovila aj tvorcov z Divadla Paradox z Nových Zámkov. Kolektív pod režijným vedením Mareka Luptáka vytvoril autorskú inscenáciu *Nahí a narubi*. Prostredníctvom dekompozičných princípov vznikla mozaika obrazov asociatívne odkazujúcich na množstvo problémov, ktorým naša spoločnosť čelí. Opäť je nutné oceniť herecký súbor, ktorý sa s touto formou istej banálnosti a skôr obrazového divadla veľmi dobre vyrovnal. S autorskou inscenáciou *Stroskotanci* sa prehliadky zúčastnil divadelný súbor Dramat ART zo ZUŠ Zlaté Moravce. Autorky textu, režijnej koncepcie a samotné herečky vytvorili konverzačnú drámu o dvoch dievčatách, ktoré sa ocitnú na opustenom ostrove a vo vzájomnej rozdielnosti k sebe postupne nachádzajú cesty. Samotným úskalím už bola neskúsenosť tvorkyň ako autoriek či ako herečiek. V inscenácii postavenej na slove a situačnom humore veľmi chýbali dobré herecké zdatnosti, ktoré by konflikty i povahy postáv podčiarkli výraznejšie. Porota však ocenila ich autorskú odvahu a zároveň odporúčala dovzdeláť sa v kreatívnom písaní a k tvorbe si prizvať niekoho skúsenejšieho, kto by ich vedel predovšetkým herecky posunúť. Naopak ako herečky a režijne azda najviac vyspelý kolektív sa ukázalo Mestské divadlo mladých „Divožienky“, MSKS Levice. Do súťaže sa prihlásilo s inscenáciou *Little sister* v réžii Petra Mészároša, ktorá vznikla na motívy rovnomenného diela českej divadelnej teoretičky a dramatičky Radmily Adamovej. Výsledkom je remeselne zručná inscenácia o štyroch ženách, ktoré sa stali účastníkmi televíznej reality show. Každá z herečiek dokázala psychologickým herectvom veľmi precízne vyprofilovať svoj charakter a dobrým komediálnym herectvom vystihnúť banalitu situácií plných hádok a intríg „o ničom“ typických pre reality show.

Zdôvodnenie výsledkov súťaže divadla mladých FEDIM:

Prvé miesto s priamym postupom na celoštátnu prehliadku FEDIM bolo udelené DS Jarné prebudenie za inscenáciu *Jarné prebudenie*. Ide o dramaturgicky, režijne i herecky vyspelé dielo s originálnym hudobným konceptom. Porota zároveň ocenila autorský prístup k pôvodnej predlohe a originálne uchopenie klasického textu, ktorým tvorcovia komunikovali súčasné témy bez toho, aby ho násilne aktualizovali. Režisérka aj herci preukázali veľký cit a nápaditosť v práci s epickými divadelnými princípmi. Dôležité je tu aj otváranie tém akými sú hľadanie identity a sexuality či vymedzovanie sa voči rodičom a autoritám u dospievajúceho človeka, ktoré tvorcovia zobrazili veľmi citlivo a zároveň angažovane. Inscenácia Mestského divadla mladých „Divožienky“ *Little sister* je dôkazom toho, že systematická a precízna práca režiséra so stálym hereckým súborom prináša kvalitné výsledky. Inscenácia bola tiež adeptkou na prvé miesto s priamym postupom, pretože herecké výkony herečiek by sa dali porovnávať s výkonmi profesionálnych hercov. Herečky vytvorili psychologicky prepracované charaktery, ktorých motivácie konania rozvíjali postupne a veľmi uveriteľne. Veľmi prirodzene pracovali s komikou banálnosti, čím trefne vystihli každodennosť „ničoho“ a kvázi veľkých drám o maličkostiach v každodennej realite reality show. Zároveň ide o režijne vyspelé dielo, v ktorom režisér preukazuje schopnosť pre

budovanie mizanscén ako aj dobrú prácu s hudbou aj svetlom. Porota sa jej napokon rozhodla udeliť druhé miesto s návrhom na postup, keďže inscenácia *Jarné prebudenie* sa ukázalo ako dramaturgicky i režijne odvážnejšie a originálnejšie dielo v porovnaní s inscenáciou *Little sister*. Tretie miesto s návrhom na postup bolo udelené inscenácii *Nahí a narubi* Divadla Paradox za osobitý kolektívny autorský prístup, odvahu pracovať s dekompozičnými princípmi, sústredené herecké výkony a originalitu v hľadaní jazyka banálnosti a irónie, ktorou tvorcovia vystihli, že diskusie na spoločenské témy majú často psudointelektuálny základ a sú o všetkom a zároveň o ničom.

Celkové zhodnotenie umeleckej úrovne divadla dospelých (Belopotockého Mikuláš):

Do súťaže sa prihlásili len štyri súbory z kategórie dospelých, ktorých umelecká úroveň v porovnaní s divadlom mladých je kvalitatívne omnoho nižšia. Vo výbere titulov ako aj inscenačných princípov nepreukázali veľkú mieru originality. Siahli po overených dramatických, predovšetkým zábavných tituloch a nevyšli zo zaužívaných hraníc amatérskeho činoherného divadla. Takým divadelným súborom je Platan z Trávnice, ktorý na prehliadke predstavil inscenáciu *Dva týždne v raji (háji)*. Ide o hru francúzskych autorov Patricka Haudecoeura a Daniele Navaro- Haudecoeur z prostredia divadelného zákulisia, ktorá v 90. rokoch žala na francúzskej komediálnej scéne úspechy. Inscenácia súboru Platan síce priniesla istú dávku humoru a podľa reakcií z hľadiska publikum pobavila, zlyhávala však na slabých a nesústredených hereckých výkonoch a neznalosti hercov pracovať s komickým gagom, nedodržiavaní jednotnosti inscenačných princípov, absencii stupňovania napätia a celkovému upadajúcemu tempu. Veľmi podobné problémy a ešte vo výraznejšej miere boli prítomné v inscenácii súboru Modrý pondelok (Vráble) *Tanec nad plačom*. Tempo a dynamika tu absolútne absentovali, herečky sa sústredili omnoho viac na prednes textu než samotné konanie svojej postavy a javiskovú akciu. Napriek tomu, že hra Petra Zvona má v sebe veľa humoru, ktorý vzniká zo stretu postáv z minulosti a súčasnosti (skupina aristokratov vychádza z rámu obrazu a ocitá sa v prítomnosti), v inscenácii sa tento kontrast a ani na ňom postavené humorné situácie nepodarilo vôbec artikulovať. Je však nutné uznať odvahu tvorcov prihlásiť sa a pracovať na sebe, keďže ide o nové zoskupenie, v ktorom členky doposiaľ nemali skúsenosť s herectvom a uvedenie inscenácie na prehliadke bolo ich druhým predstavením celkovo. Autorské ambície prejavila ukrajinská umelkyňa Oľga Žuravel' v tanečnej monodráme *Taký život*. Na čistej a minimalistickej scéne prostredníctvom prvkov scénického tanca a pantomímy stvárnila životný cyklus človeka s autobiografickými črtami. Celkový tvar oscilloval medzi metaforickosťou pohybu (napr. zobrazenie zrodu človeka) a istou popisnosťou (zobrazenie stereotypných činností v domácnosti a práce). S autorskou hrou *Tam, kde sa nebo dotýka zeme* sa prehliadky zúčastnil aj divadelný súbor Família Cabaj-Čápor. Ten je verný poetike dedinských hier, ktorým Ľuboš Benčík ako autor hier i režisér inscenácií zachytáva kolorit života obyčajných a jednoduchých ľudí na vidieku a ich prosté problémy. *Tam, kde sa nebo dotýka zeme* je konverzačnou hrou o dvoch manželoch žijúcich v izolácii na chalupe v lese. Tvorcovia inscenácie sa sústredili na vyobrazenie každodennosti ich životov, chýba tu však konflikt (ten je postavený len na spore o tom, či mať alebo nemať

vianočný stromček) a väčšie dramatické napätie. Inscenácii chýba väčšia režijná i scénografická nápaditosť, herecky bola primerane zvládnutá.

Zdôvodnenie výsledkov súťaže divadla dospelých (Belopotockého Mikuláš):

Nízky počet inscenácií prihlásených v kategórii dospelých ako aj slabá kvalita tvorby nás ako porotu postavila pred pomerne veľkú dilemu. O výbere prvého miesta s priamym postupom sme tak trochu uvažovali logikou vylučovacej metódy. Udelili sme ho Oľga Žuraveľ za inscenáciu *Taký život* za odvahu autorsky tvoriť, hľadanie poetických výrazov v pohybe a tanci, ktorými by vyjadrila svoje vnútorné pocity a za čistý a minimalistický výtvarný koncept jej monodrámy.

Pozitíva a negatíva celého podujatia:

Pozitívom je jednoznačne bohatá účasť súborov mladých a ich otvorený a veľmi odvážny prístup k tvorbe. Ten sa črtá v dramaturgii, réžii aj herectve. Divadelné súbory mladých z Nitrianskeho kraja sa snažia tvoriť autorsky a kolektívne, prípadne autorsky pretvárať a dekonštruovať už existujúce predlohy. Neboja sa vykročiť mimo zóny tradičných inscenačných princípov, hraných príbehov s lineárnym dejom a klasického stvárňovania postáv. Naopak, testujú a neustále posúvajú svoje tvorivé hranice, hľadajú diela a tituly, ktoré by najzreteľnejšie odrážali ich životný pocit. Veľkým prínosom a bonusom je pozvanie hostí z profesionálnej divadelnej sféry (tanečná inscenácia *Zóna citu* od tvorcov z občianskeho združenia tanC o.z.) i zo zahraničia (inscenácia *Macario* od divadelného súboru TERMINUS A QUO z Poľského mesta Nowa sól), čím organizátori deklarujú vyššie dramaturgické ambície. Súťažiaci tak mali možnosť vidieť dve kvalitné predstavenia, ktoré pre nich môžu byť ďalšou tvorivou inšpiráciou. Negatívom je slabá účasť súborov v kategórii dospelých ako aj nízka kvalita ich inscenácií, z ktorých bolo ťažké vybrať prvé miesto s priamym postupom na celoštátnu prehliadku BM.

V Bratislave

dňa 9.5.2024